

S A M U E L D A N I E L

Jegyzet

Az angol reneszánsz gondolatgazdag, bölcselő-típusú írója. Az utókor elismerését művei eszmeiségéért és stílusgazdagságáért egyaránt kiérdemelte.

1562 körül született. Tanulmányait 1581-től Oxfordban végezte. 1585-ben Anglia párizsi követe mellett kapott állást, innen Itáliába utazott, ahol a padovai költőnél, Battista Guarininél vendégeskedett. 1592-ben tért haza, ekkor Lincolnba került, Sir Edward Dymoke pártfogásába, majd Wiltontban élt, mint William Herbert, Pembroke későbbi earl-jének nevelője.

I. Jakab koronázása után nem sokkal Anna királyné hívására az udvarba ment, hogy masque-t¹⁾ írjon, melyben a királyné is táncolni kívánt. Művéért Annától a Blackfriars színház gyermektagozatának kizárólagos szerzői jogát kapta Daniel, s egy jól fizető állást, mint a királyné belső kamarása.

Jövedelmeiből házat vett Londonban és egy farmot Beckington közelében. Itt is halt meg 1619 októberében. Összes költői műveit először öccse, John adta ki, 1623-ban.

1) masque: allegorikus szövegű, tánc és dalbetétekkel kombinált udvari álarcos játék; az opera őse.

Edmund Spenser a Rosamund keserve /The Complaint of Rosamund, 1592/ című költeményével köszöntötte Daniel első kötetét, a Deliát. Ebben a könyvében Daniel ötven szonettet tett közzé, Marynek, Pembroke grófnőjének dedikálva, akit a költő Deliaként ünnepelt. Szonettjei kevésbé eredetiek, mint Shakespeare vagy akár Sir Philip Sidney versei; Danielt tulajdonoson is hatása alatt tartotta a francia és olasz mintájú szonett, mégis, egynémelyikben kitűnően nyilvánul meg saját gondolatok nyugodt muzsikája.

Senecai típusú dráma írásával is megpróbálkozott, 1594-ben jelent meg a Cleopatra tragédiája.

Daniel legjelentősebbnek tartott, ám ma már alig olvasható műve a Polgárháborúkról szóló eposza /The Civil Warres, 1595-1609/, melyben a rózsák háborúinak történetét dolgozta fel. E krónikája hatott Shakespeare királydrámáira is.

Daniel legkitűnőbb költeménye a Musophilus: avagy a tanulás általános védelme /Musophilus: Containing Generall Defence of Learning/, melyet Fulke Grevillnek, a kor ismert költőjének, drámaírójának, Philip Sidney életrajzírójának dedikált. E dialógus két főszereplője Philocosmus és Musophilus. Az első a világ szerelmese, és azt állítja, a költészet mit sem ér; a cselekvés fontosabb, mint a tudás. Musophilus megfelel neki: az igazi tudás egyként beszél és tesz; megvédi a tudást, mely a "világ lelke", az erényt, mely "mindentudó hatalom", valamint az irodalmat, mely "összekapcsolja a régi korokat a jelennel, s akárkit örökéletűvé tehet".

1599-ben publikálja Daniel Költészeti esszé-it /Foe-

ticall Essays/, majd 1603-ban a magánlevélként megírt A rim védelmét, /Defence of Rhyme/, melyben Thomas Campion Megfigyelések az angol költés művészetében /Observations in the Art of English Poesie, 1602/ művével vitatkozik.

Tulajdonképpen ez a munka nevezhető első igazi vitának, melynek tárgya a rim, ugyanis a korábbi értekezésekben alig találunk valamit, ami érdemben védte volna a rimet, ha csak azt a közhelyet nem számítjuk, miszerint a költői gyakorlat fényesebben igazolja a rim létjogosultságát, mint bármilyen prózai apológia. Campion támadásának csak részben volt célja, hogy a rim ellen beszéljen, fő feladatának a klasszikus mértékek elfogadtatását tekintette, különösen a hexametert és disztichont propagálta. Hamarosan azonban az angol hexametert is cserbenhagyta Campion, s majdnem éppolyan megvetéssel utasította el, mint a rimet. A sajátmaga által elgondolt "megformált rintelen ütemek" /numbers/ bevezetését tartotta volna üdvösnek, melyek elsősorban a jambusra és a trocheusra támaszkodtak, bár korlátozott mértékben megengedte a spondeust, dactylust és ritkán az anapestust is.

A rim védelme, melyben Daniel vitába száll Campionnal, egyike a legkitünőbb vitairatoknak e műfaj angol irodalmában. Messzemenően udvarias, jó ízlésről és józan észről tesz tanúságot, s ráadásul szellemes is, mikor ellenfelének éppen rimes formában írt verseiért bókol. Képzettsége nem hiánytalan, ám érveléséhez elégséges. Érintőlegesen foglalkozik a Campion által említett "nyolc fajta verssel", s ragyogóan megmutatja, hogy ezek megegyeznek az angol mértékek

gyakorlatával. Ezen túl azonban, helyes kritikai érzékkel, érvelésének fő hangsúlyát a rimelés elvetésének értelmetlenségére koncentrálja. A drámában elfogadja a blank verset, de megvédi "az angol nyelv szent emlékeit... nyelvünk legnagyobb erejét, melyet felhasználva annyi kiváló szellem alkotott emléket állítva legmagasztosabb szenvedélyeinek..., a rim kedves és egyszerű ékességét".

Daniel apológiájának hangneme mentes minden ömlengéstől és bombasztótól, stílusát az a békés lelkesedés jellemzi, mely verseinek is legjobb erénye.

Életének következő alkotói korszakában Danielt a drámaírás foglalkoztatta. A Philotas tragédiájában /The Tragedie of Philotas, 1604/ tisztázni kívánta magát a gyanu alól, hogy részt vett Essex összeesküvésében. Ugyanebben az évben írta Anna királyné számára A tizenkét istennő látomása /The Vision of the Twelve Goddesses/ című masque-t, majd még egyet 1610-ben, Thetisz ünnepe /Tethy's Festival/ címmel. Ezekből az évek közül néhány olasz stílusú pásztorjátéka is ismert, melyeket a királynő szórakoztatására, vagy esküvői ünnepségekre írt. Ezidőben gyűjtötte az anyagot utolsó nagy művéhez, az Anglia történetéhez /The Collection of the Histoire of England, 1612-18/, mely III. Edward uralkodásáig készült el.

Irodalom: WEBSTER's Biographical Dictionary, Chicago, 1967; Encyclopaedia Britannica, Chicago, 1965; LEWIS /C.S./, English Literature in the 16th Century, London, 1954; The Oxford Companion to English Literature, Oxford, 1958; The Cambridge History of English Literature, Cambridge, 1934.

Szőnyi György Endre